

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ
ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ

Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції

м. Харків, 15 квітня 2016 року

У двох томах

Том 1

Харків
«Право»
2016

УДК 347.963
ББК 67.72
П78

Редакційна колегія:

професор Л. М. Москвич (голова);
асистент А. В. Лапкін;
асистент І. В. Юревич;
асистент Я. О. Ковальова;
асистент Ю. О. Ремескова

Відповідальність за зміст тез несуть автори.

Проблеми реформування прокуратури : матеріали всеукр. наук.-
П78 практ. конф. (Харків, 15 квіт. 2016 р.) : у 2 т. / редкол.: Л. М. Москвич
(голова), А. В. Лапкін, І. В. Юревич та ін. – Т. 1. – Х. : Право, 2016. –
224 с.

ISBN 978-966-937-018-1

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)

Збірник містить матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми реформування прокуратури», яка відбулася 15 квітня 2016 року у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за участю відомих вітчизняних науковців у галузі теорії прокурорської діяльності, практичних працівників органів прокуратури та суду. До збірника включено доповіді учасників конференції з різноманітних аспектів організації і діяльності прокуратури.

Для науковців, викладачів та студентів юридичних навчальних закладів, практичних працівників органів прокуратури, суду, інших правоохоронних органів, адвокатів та усіх, хто цікавиться проблемами прокуратури.

УДК 347.963

ББК 67.72

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)
ISBN 978-966-937-018-1

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016

Материнко М. О.

здобувачка кафедри організації судових та правоохоронних органів
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗВІЛЬНЕННЯ СУДДІ ЗА НАСЛІДКАМИ ПЕРВИННОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ: НЕДОЛІКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Відповідно до ч. 3 п. 6 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», якщо за результатами первинного кваліфікаційного оцінювання можливість здійснення суддею правосуддя у відповідному суді не підтверджена, він відстороняється від здійснення правосуддя та направляється для перепідготовки до Національної школи суддів України із подальшим проведенням повторного кваліфікаційного оцінювання. Не підтвердження можливості здійснення правосуддя у відповідному суді за результатами повторного кваліфікаційного оцінювання є підставою для висновку Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги. Вказана норма встановлює додаткові, не передбачені Законом України «Про судоустрій і статус суддів» підстави для відсторонення судді від займаної посади та звільнення з посади.

У Законі України «Про судоустрій і статус суддів» термін «відсторонення від посади» стосовно професійних суддів використовується у кількох випадках:

(а) у зв'язку з притягненням судді до кримінальної відповідальності на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України за рішенням Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на строк не більше двох місяців (ст. 49);

(б) як вид дисциплінарного стягнення, яке застосовується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на строк від одного до шести місяців з обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді (ст. 97);

(в) під час характеристики одного з завдань Національної школи суддів – проведення курсів навчання, визначених дисциплінарним органом, для підвищення кваліфікації суддів, які тимчасово відсторонені від здійснення правосуддя (ст. 91);

(г) як одне із повноважень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ст. 101).

Відповідно до основних принципів незалежності судових органів (схвалених резолюціями 40 / 32 та 40 / 146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 р.) судді можуть бути тимчасово усунуті від посади або звільнені тільки з причин їх нездатності виконувати свої обов'язки чи поведінки, невідповідної до посади, яку вони займають (п. 18). Усі процедури накладення стягнення, усунення від посади і звільнення мусять визначатися відповідно до встановлених правил судової поведінки (п. 19). Рішення про дисциплінарне стягнення, усунення від посади чи звільнення повинні бути предметом незалежної перевірки (п. 20).

Приблизно такий саме зміст мають і інші документи міжнародного характеру, що встановлюють вимоги та стандарти забезпечення незалежності судових органів.

Як ми бачимо, вони не мають характеру чіткої конкретизації, оскільки передбачають право кожної держави на національні особливості правового регулювання відповідних питань. Але основне значення зазначених положень полягає в тому, що: а) судді можуть бути тимчасово усунуті від посади; б) причиною усунення повинна бути їх нездатність виконувати свої обов'язки чи поведінка, невідповідна до їх посади; в) така процедура повинна бути визначена на рівні конституції або закону; г) рішення про усунення може прийняти незалежний від виконавчої та законодавчої гілок влади орган. Під незалежним органом розуміється такий, більшість складу якого складають судді обрані суддями. Вища кваліфікаційна комісія суддів України відповідає зараз таким ознакам.

Тому можна визнати, що норми Закону України «Про судоустрій та статус суддів», які надають право Вищій кваліфікаційній комісії суддів України приймати рішення про відсторонення судді від посади на певний термін у зв'язку притягнення їх до кримінальної відповідальності або в наслідок дисциплінарного провадження як вид дисциплінарного стягнення відповідає міжнародним стандартам.

Однак, очевидно, що оцінювання та дисциплінарне провадження – це різні процедури та їх слід розмежовувати. Відповідно за наслідком оці-

нювання кваліфікації та діяльності судді не можна застосовувати будь-які дисциплінарні санкції, у тому числі звільнення з посади, оскільки не відбувалося дисциплінарне провадження.

Відповідно до додатку до Рекомендацій CM / Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (від 17 листопада 2010 р.) з метою сприяння ефективному здійсненню правосуддя та постійному підвищенню його якості держави-члени мають впроваджувати системи оцінювання суддів органами судової влади.

Європейська хартія про статус суддів (Рада Європи, 1998 р.) встановлює, що у випадку невиконання суддею одного із своїх обов'язків, чітко визначених законом, він може підлягати санкції лише на підставі рішення, прийнятого за пропозицією, рекомендацією або згодою комітету або органу, принаймні половину якого складають обрані судді. Справа такого судді повинна бути сповна розглянута цим органом шляхом заслухання сторін, а суддя, справа якого розглядається, повинен мати право на представництво своїх інтересів. Рішення виконавчого органу, комітету або органу, що визначає передбачену законом санкцію, може підлягати оскарженню у вищій судовій інстанції. Хартія закріплює за кожним суддею «право на оскарження», якщо він / вона вважає, що створюється загроза її / його незалежності, незалежності правового процесу або ця незалежність якимось чином порушується. В такому випадку він / вона може передати розгляд описаному вище незалежному органу (п. 1.4).

Закон гарантує суддям можливість підтримувати та удосконалювати свої технічні, соціальні та культурні знання, необхідні для виконання їхніх обов'язків, шляхом отримання доступу до програм підготовки за державний кошт, організація яких має бути забезпечена з урахуванням відповідності учбових програм вимогам щодо відкритості, широти світогляду, компетентності та неупередженості, які пов'язані з виконанням судових обов'язків. (п.п. 2.3, 4.4)

У Пояснювальних записках до Європейської хартії про статус суддів (від 10 липня 1998 р.) додається, що єдиною підставою для запровадження дисциплінарних санкцій є невиконання одного з обов'язків, зазначених у Хартії, і що перелік санкцій, які можуть бути застосовані, має міститися в законі про статус суддів (п. 5.1).

Перелічені норми міжнародних актів можна охарактеризувати наступним чином:

по-перше, судді мають право підвищувати свою кваліфікацію, але чітко не встановлюється, що це їх обов'язок. В будь-якому разі держава

повинна забезпечити належні умови для можливості суддям реалізовувати таке право. Якщо держава не створила належних умов – то не можна притягувати до відповідальності суддів за відсутність підвищення рівня їх компетенції у порівнянні з тим, який вони мали на час отримання статусу судді;

по-друге, якщо держава визнає потребу підвищення кваліфікації обов'язком судді – то за його невиконання можлива відповідальність;

по-третє, відповідне рішення може прийняти лише незалежний орган (в нашому випадку Вища кваліфікаційна комісія суддів України або Вища рада юстиції відповідно до їх компетенції), але з дотриманням прав судді на відповідну процедуру, захист, представництво їх інтересів і права на оскарження прийнятого рішення.

Наведений аналіз дозволяє зробити висновок, що непідтвердження можливості здійснення правосуддя у відповідному суді за результатами повторного кваліфікаційного оцінювання не може бути підставою для звільнення судді з посади, а може бути лише підставою для розгляду його справи у Вищій раді юстиції або Вищій кваліфікаційній комісії суддів України (відповідно до компетенції) для вирішення питання про можливість притягнення до дисциплінарної відповідальності з дотриманням процедури і відповідних прав судді.

Науковий керівник: д. ю. н., завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Москвич Л. М.

Міщай В. В.,

студентка 4 курсу 10 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПЕРЕХІДНОЇ ФУНКЦІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА ПРОКУРАТУРИ

Сучасний процес реформування системи правоохоронних органів, у першу чергу, торкнувся функціональних аспектів діяльності прокуратури України. Як наслідок, постає актуальне питання юридичної «долі» такої тимчасової функції, як досудове слідство. Згідно з пунктом 9 пере-